

културама), односно NYUGTALANSÁGOK, НЕПОКОЈЕ, HUZURSUZLUKLAR, INQUIÉTUDES, INQUIETUDINI, НЕМИРИТЕ, UNRUHEN, као и POPOTOVANJE ALIJE DŽERZELEZA, GJERZELEZI, CESTA ALIJI DŽERZELEZA, ALI GYERZELEZ ÚTJA, VOYAGE D'ALI DŽERZELEZ, GJERZELEZ AT THE INN, GJERZELEZ AT THE GYPSY FAIR, DIE REISE DES ALI DŽERSELES, IL VIAGGIO DI ALIJA GJERZELEZ, DŽERZELEZ NA CESTÁCH, ПЪТЯТ НА АЛИ ДЖЕРЗЕЛЕЗ, ALIJA DŽERZELEZ' REJSE, WEDROVKI ALI DZIERZIELEZA, DRUMUI LUI ALI GERZELEZ, ПУТЬ АЛИИ ДЖЕРЗЕЛЕЗА, ALIJA DŽERZELEZ VĀG.

Од 1975, на основу одобрених ауторских права Задужбине Иве Андрића, пищевог наследника, наведена остварења и даље се објављују у Србији, региону и иностраним културама, при чему се број језика повећава и побуђује читалачка пажња. Тако је, на пример, у издању Андрићеве лирске прозе на немачком из 2012, у пратећем, надахнутом тексту, Петер Хандке изнео њену суштину – да је настала у „граничном простору између нагона за самоуништењем и воље за животом и љубављу“.

У години припремања и обележавања јубилеја, Задужбина је објавила критичка издања Андрићевих књижевних првенаца, у веродостојном облику, како је писац желео да их представи читаоцу, чиме је уједно дат значајан допринос српској култури и науци о књижевности. Пласирањем дела и објављивањем у свету, проширује се и продубљује простор Андрићевог снажног уметничког деловања и усмерава пажња на српску књижевност у целини.

***

На изложби су представљене књиге из личне библиотеке Иве Андрића, која се налази у пищевој радној соби, у Спомен-музеју Иве Андрића. У музејским примерцима могу се видети приписи, допуне, исправке и коментари, забележени ауторовом руком. Уз то, приказане су фотокопије Андрићевих рукописа са концептима и припремама дела, као и писма из доба стварања и објављивања, који су похрањени у Личном фонду Иве Андрића, у Архиву Српске академије наука и уметности. Странице најстарије Андрићеве сачуване бележнице из 1915. године и листови са фрагментима приповетке, драгоцене су историјска грађа и непосредни прикази дела у настајању. Поставка садржи и издања дела објављена у Србији, на простору негдашње Југославије и у иностранству, која се чувају у библиотеци Задужбине Иве Андрића. У неким од њих, налазе се по свете исписане пишем руком, која су Андрићеве савременици и пријатељи уступили Задужбини.

Биљана Ђорђевић Мироња

Поводом 45 година од смрти Иве Андрића, Музеј града Београда и Задужбина Иве Андрића приређују изложбу Иво Андрић – књиге из 1920. године, посвећену 100-годишњици објављивања Андрићевих књижевних прозних првенаца – EX PONTO, НЕМИРИ и ПУТ АЛИЈЕ ЂЕРЗЕЛЕЗА.

За Музеј града Београда
Јелена Медаковић, директорка

За Задужбину Иве Андрића
Др Жанета Ђукић Перишић, управница

Ауторке поставке:
Татјана Корићанац и Биљана Ђорђевић Мироња

Спомен-музеј Иве Андрића
Андрићев венац 8/1
Београд
СРБИЈА
Тел: +381 11 323 83 97
office@mgb.org.rs
www.mgb.org.rs/posetite/muzej-ive-andrica

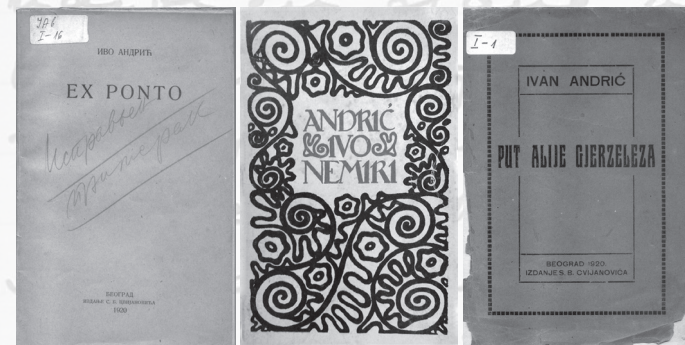
Задужбина Иве Андрића
Милутина Бојића 4
Београд
СРБИЈА
Тел: +381 11 303 42 50
zia@sbb.rs
www.ivoandric.org.rs

Коришћени рукописи: страница 27 Андрићеве најстарије сачуване бележнице са фрагментом из пищевог дела EX PONTO и страница 3 рукописа приповетке Иве Андрића ПУТ АЛИЈЕ ЂЕРЗЕЛЕЗА.

Музеј града Београда
Задужбина Иве Андрића

ИВО АНДРИЋ – КЊИГЕ ИЗ 1920. ГОДИНЕ

Изложба

Спомен-музеј Иве Андрића
13–27. март 2020.

Задужбина Иве Андрића

ИВО АНДРИЋ 1920.

После Сарајевског атентата, у лето 1914. године, Иво Андрић бива оптужен од аустроугарских власти за антидржавно деловање и осуђен на тамницу у којој ће провести девет месеци. На том путу страдања настаје „експонтовски“ венац песама у прози, обележен песниковим драматичним искуством. Ех Ронто ће бити објављен 1918. године у издању часописа *Књижевни јуџ*, да би се код београдског издавача Светислава Б. Цвијановића појавио 1920. године.

Несрећно тамничко искуство постаје база Андрићеве лирске прозе Ех Ронта: лирски субјект проговара о сопственим дилемама, преиспитивањима и стањима изазваним неправедним падом иза решетака. Бачен да трпи „бесмислени терор прилика и ствари“, песник остаје с ону страну браве, а правда и жуђена слобода постају лелујава химера. У страшно лирском монологу, који Нико Бартуловић у предговору Ех Ронту назива „разговором с душом“, песник се обрачунава са собом, покушавајући да у тамничким бдењима разреши унутрашњу драму и ослободи се трауме изазване хапшењем.

Исте године појављују се код загребачке издавачке куће *Кућли* Андрићеве *Немири*. То кратко дело, подељено на три поглавља – НЕМИР ОД ВИЈЕКА, НЕМИР ДАНА И БРЕГОВИ – наставља трагом унутрашње напетости и песничке узнемирености који је писац скицирао у Ех Ронту, али са јасно наглашеним немиром као последицом социјалне и историјске одговорности писца.

Колико се текстови Ех Ронта и Немира „надимају“ од врења лирског субјекта у њима, толико ће се Андрићева проза умирити у сталоженој нарацији дистанцираног приповедача. Њега више не задовољава субјективност песничкога „ја“, лирска еманација душевних стања, он израз тражи у објективистичком проседеу приповедачких прозних форми.

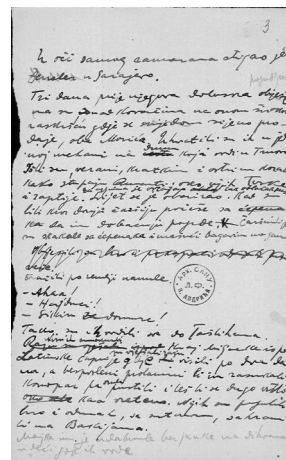
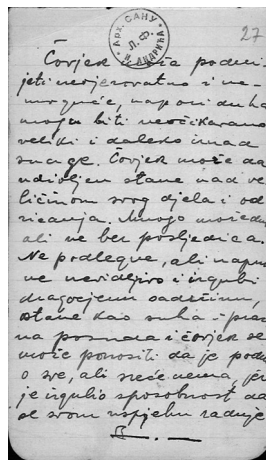
На том трагу настаје и троделна приповетка Пут Алије Ђерзелеза, један од врхова Андрићеве приповедачке уметности, којом је крајем друге деценије 20. века почела да расте моћна грана Андрићеве приповедачке уметности. До приповести о Ђерзелезовим лутањима, коју писац објављује код С. Б. Цвијановића, Андрић се могао разумети као писац исповедног лиризма, фино осенчених и психолошки интонираних фрагмената у којима се изражава узнемирена нутрина песничког субјекта. Триптихом о Ђерзелезу, писац улази у

један нови круг тема у оквиру којег Босна, са свим модалитетима њеног специфичног историјског и народног бића, постаје Андрићево важно стваралачко упориште. Мање или више архаичан и егзотичан свет Босне, поприште судара Истока и Запада који производи различите тензије, постаће родно тло једног богатог тока Андрићеве прозне уметности.

Писца не интересује појавна страна јунака из епске песме, нити његова славна прошлост: стављајући га у један нов, фикционални контекст, он Алију Ђерзелеза посматра као јунака трагичне заблуде. У простору између митског херојства из епа и људске слабости из уметничке прозе, Ђерзелез постаје гротескни књижевни јунак. Прича о Ђерзелезу говори о његовом замишљеном паду, о трагичном крају његових лутања. Не схватајући меру сопствене ограничености и дубине свога пада, он у Андрићевој причи траје сав предан трагању за лепотом. А за Ђерзелеза жена је синоним за свеколику лепоту. Та тражена жена једнако му, међутим, измиче: он свој пут до срца и тела сањане жене завршава код једине која га хоће – у крилу Јекатерине, жене лаког морала. И на самом крају приче, некадашњи неупитни јунак, страх и трепет турске Царевине, изнурен и без наде, пита се:

Заишћо је љуџ до жене шако вијуџав и шајан, и заишћо он са својом славом и снајом не може да ја љређе, а љрелазе ја сви јори од њеја? Сви, само он, у силној и смијешној сџирасџи, цио свој вијек љружа руке као у сну. Шџа жене шџраже?

Жанета Ђукић Перишић

АНДРИЋЕВИ ЕХ РОНТО, НЕМИРИ, ПУТ АЛИЈЕ ЂЕРЗЕЛЕЗА – СТО ГОДИНА ЧИТАЊА

Књишки првенци Иве Андрића – Ех Ронто и Немири, са медитативном и лирском прозом, односно приповетка Пут Алије Ђерзелеза – објављени 1920, налазили су током протеклих стотину година читаоце у Андрићевој домовини и далеко изван ње.

За живота, аутор је представљању раних радова приступао двојако: после првих издања у виду књиге, медитативну прозу је објављивао искључиво фрагментарно у новинама и часописима, док је троделној приповеци доделио статус полазне тачке свога стваралаштва а тиме и средишње место у збиркама приповедака, репрезентативним националним библиотекама, иностраним антологијским изборима и издањима одабраних и сабраних дела. Сматрајући да је „интензитет лирског стварања повластица младости“ и да дело Ех Ронто „настало у необичним приликама, има место у његовом књижевном раду и као полазна тачка разумљиво је и блиско читаоцима“, Андрић, у прелазној фази отелотвореној кроз НЕМИРЕ, „оставља лиру“ и креће „посве другим путевима које ни по коју цену неће мењати“ – истраживања летописа и архива и рада на историјским приповеткама и романима.

Но, сва три остварења, дата у целини или партикуларно, у протеклих стотину година била су предмет више стотина издања – превода на неколико десетина језика, предговора и поговора, образложења Шведске академије о додели Нобелове награде за књижевност 1961, уводних текстова светских писаца и добитника Нобелове награде, библиографија, збирки, хрестоматија, алманаха, књижевних прегледа, школских часописа и омладинских листова, ревија за жену, стручних часописа, читанки и лектира, политичких гласила, као и дипломских и магистарских радова, докторских дисертација, студија, есеја, научних скупова и славистичких симпозијума, реферата и зборника, изложби, драматизација, а на концу и личне и пословне преписке аутора и издавачких уговора.

Писац је одобрио права на преводе дела на чешком, украјинском, немачком, турском, мађарском, француском, словеначком, македонском, италијанском, пољском, међународном језику есперанто, словачком, енглеском, данском, шведском, бугарском, румунском, руском и албанском језику. Стога се у свету та дела светског класика читају под насловима Ех Ронто (на латинском, који је задржан у свим